

The effect of auditors' psychological capital and experience on the quality of professional judgment and decision-making: the moderating role of professional skepticism

Zohreh Arefmanesh¹, Hamideh Saffari²

Received: 2024/12/06

Approved: 2025/02/07

Research Paper

Abstract:

In the complex and dynamic financial environment, auditors face many challenges in the field of judgment and decision making. Based on past studies, Auditors' psychological capital, experience, and professional skepticism can affect the quality of auditors' professional judgments. Therefore, the aim of the current research is the effect of psychological capital and auditors' experience on the quality of professional judgment and decision-making with regard to the moderating role of professional skepticism. In order to achieve this goal, after studying the subject literature and research background, research data was collected by sending a questionnaire to auditors working in the auditing profession in the first 3 months of 2012. Finally, the final sample consisting of 385 people was selected and analyzed using the structural equation modeling approach. The results of this research show that the auditor's psychological capital and experience led to the improvement of the quality of auditors' professional judgment and decision-making. In addition, professional skepticism is able to strengthen the relationship between psychological capital and auditor experience with the quality of auditors' professional judgment and decision making. This research can suggest strategies to improve the quality of auditors' judgments. Finally, this improvement can lead to providing better and more accurate audit services.

Key Words: psychological capital, auditor experience, professional skepticism and the quality of professional judgment and decision making of auditors.

 [10.22034/JPAR.2025.2047597.1365](https://doi.org/10.22034/JPAR.2025.2047597.1365)

1. Department of Accounting, Faculty of Economic, Management and Accounting, Yazd University, Yazd, Iran. (Corresponding Author) arefmanesh@yazd.ac.ir

2. MSc of accounting, Faculty of Economic, Management and Accounting, Yazd University, Yazd, Iran. saffari.hamideh@yahoo.com

<http://article.iacpa.ir>

تأثیر سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای: نقش تعدیلی شک و تردید حرفه‌ای

زهره عارف منش^{۱*}، حمیده صفاری^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۹

مقاله‌ی پژوهشی

چکیده:

در محیط پیچیده و پویای مالی، حسابرسان با چالش‌های متعددی در زمینه قضاوت و تصمیم‌گیری مواجه می‌شوند. بر اساس مطالعات گذشته، سرمایه روانشناختی، تجربه و شک و تردید حرفه‌ای حسابرسان می‌تواند بر روی کیفیت قضاوت‌های حرفه‌ای حسابرسان تأثیر داشته باشد. لذا، هدف از پژوهش حاضر تأثیر سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای با توجه به نقش تعدیلی شک و تردید حرفه‌ای می‌باشد. در راستای دستیابی به این هدف پس از مطالعه ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش، داده‌های پژوهش از طریق ارسال پرسشنامه به حسابرسان شاغل در حرفه حسابرسی در ۳ ماهه اول سال ۱۴۰۲ جمع‌آوری گردید. در نهایت نمونه نهایی متشکل از ۳۸۵ نفر انتخاب شد و با استفاده از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرس منجر به بهبود کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان گردید. علاوه بر این، شک و تردید حرفه‌ای قادر است رابطه بین سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرس با کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان را تقویت کند. این تحقیق می‌تواند استراتژی‌هایی را برای بهبود کیفیت قضاوت‌های حسابرسان پیشنهاد دهد. در نهایت، این بهبود می‌تواند منجر به ارائه خدمات بهتر و دقیق‌تر در حسابرسی شود.

واژه‌های کلیدی: سرمایه روانشناختی، تجربه حسابرس، شک و تردید حرفه‌ای و کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان.

10.22034/JPAR.2025.2047597.1365

arefmanesh@yazd.ac.ir

۱. گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد، مدیریت و حسابداری دانشگاه یزد، یزد، ایران. (نویسنده مسئول)

saffari.hamideh@yahoo.com

۲. کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده اقتصاد، مدیریت و حسابداری، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

<http://article.iacpa.ir>

۱- مقدمه

در دنیای پیچیده و متغیر مالی، کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حسابرسان به عنوان عوامل کلیدی در تضمین اعتبار و صحت گزارش‌های مالی مورد توجه قرار گرفته است. قضاوت حرفه‌ای یکی از عناصر اصلی حسابرسی است. کیفیت حسابرسی به کیفیت قضاوت‌های حرفه‌ای حسابرسی بستگی دارد و دسترسی به قضاوت‌های حرفه‌ای مطلوب‌تر مستلزم شناسایی عوامل مؤثر بر قضاوت و تصمیم‌گیری حسابرسان است (ملکی پور و همکاران، ۱۴۰۰). سرمایه روانشناختی نقش مهمی در تقویت توانمندی‌های قضاوتی حسابرسان ایفا می‌کند (لوتانز^۱ و همکاران، ۲۰۰۷). سرمایه روانشناختی به مجموعه‌ای از ویژگی‌های مثبت فردی اشاره دارد که شامل چهار بعد اصلی است: امید، تاب‌آوری، خوش‌بینی و اعتماد به نفس. سرمایه روانشناختی بالا به حسابرسان کمک می‌کند بهتر با چالش‌ها مواجه شوند. حسابرسانی که از سرمایه روانشناختی بالایی برخوردارند، قادرند با مشکلات و چالش‌های پیش روی خود به شکلی مؤثرتر کنار بیایند این توانایی به آنها کمک می‌کند تا با فشارهای ناشی از ارزیابی ریسک‌ها و اطلاعات متناقض به خوبی مواجه شوند. با تقویت اعتماد به نفس و احساس کنترل، حسابرسان با اطمینان بیشتری قضاوت می‌کنند. این امر می‌تواند باعث شود تا قضاوت‌ها و تصمیم‌گیری‌های آنها کمتر تحت تأثیر ترس و اضطراب قرار گیرد (لوتانز و همکاران^۲، ۲۰۱۰).

از سوی دیگر، تجربه حسابرسان نیز به عنوان عاملی مؤثر در کیفیت قضاوت‌ها شناخته می‌شود. حسابرسان با تجربه معمولاً قادرند مشکلات را بهتر شناسایی کرده و با استفاده از دانش و مهارت‌های به دست آمده در طول سال‌ها، فرآیند قضاوت را بهبود بخشند. تجربه، دانشی است که از یک رویداد از طریق مشاهده مستقیم یا شرکت در رویداد بدست می‌آید. حسابرسی که غالباً وظایف حسابرسی خود را مستقیماً انجام می‌دهد دانش پیچیده و عمیقتری در انجام وظایف حسابرسی خود خواهد داشت. تجربه معمولاً با افزایش دانش فنی و تخصصی همراه است. این دانش به حسابرسان کمک می‌کند تا در برخورد با مسائل پیچیده، سریع‌تر و دقیق‌تر عمل کنند و از روش‌های ارزیابی معتبرتری استفاده نمایند. همچنین حسابرسان با تجربه می‌توانند ریسک‌ها را بهتر شناسایی کرده و قضاوت حرفه‌ای بهتری را انجام دهد (پوتری و همکاران^۳، ۲۰۲۲).

با این حال، در این زمینه، شک و تردید حرفه‌ای به عنوان یک ویژگی کلیدی قابل توجه به شمار می‌آید. شک و تردید حرفه‌ای به عنوان یک ویژگی اساسی در حرفه حسابرسی، به حسابرسان کمک می‌کند تا به طور انتقادی به اطلاعات و شواهد موجود نگاه کرده و از پذیرش غیرمستند نتایج اجتناب کنند (نلسون^۴، ۲۰۱۰). در صورت عدم اعمال شک و تردید حرفه‌ای، دستیابی حسابرسان به اطمینان معقول از عادلانه بودن صورت‌های مالی دشوار است. استفاده حسابرسان از شک و تردید حرفه‌ای، کیفیت فرآیند حسابرسی را افزایش می‌دهد، خطرات حسابرسی را کاهش می‌دهد و اعتماد استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را در حرفه حسابرسی افزایش می‌دهد. تنها هدف حسابرسی در گذشته کشف اشتباهات و تقلب بود که باعث ایجاد سوءتفاهم در بین

استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی در مورد ماهیت کار حسابرسان می‌شود و این باعث افزایش شکاف انتظارات بین حسابرسان و مدیریت و استفاده‌کنندگان می‌گردد (همشری و همکاران^۵، ۲۰۲۱).

هارت^۶ (۲۰۱۰) طبق یافته‌های خود بر این باور است که دو تردید حرفه‌ای به نام تردید شخصیتی یا ذاتی و تردید حالت وجود دارد. وی تردید شخصیتی را ماهیت ذاتاً شکاکانه یک فرد معرفی می‌کند که در طول زمان ثابت است و شش مولفه، وقفه در قضاوت، ذهن پرسشگر، جستجوی دانش، درک میان فردی، اعتماد به نفس و خودرایی برای آن در نظر می‌گیرد؛ این در حالی است که به باور او تردید حالت تردیدی موقعیتی است که می‌تواند بسته به میزان در فرد از یک موقعیت مشخص، افزایش یا کاهش یابد (هارت، ۲۰۱۰). بنابراین انتظار بر این است که شک و تردید حرفه‌ای بتواند رابطه بین سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرس را تعدیل (تقویت) کند. لذا این پژوهش قصد دارد این مسئله را توضیح دهد که آیا سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرس بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان تاثیر معنادار دارد؟ و آیا شک و تردید حرفه‌ای می‌تواند نقش تعدیل‌کننده بر این رابطه‌ها ایفا کند؟

به طور کلی، پژوهش در این حوزه می‌تواند به بهبود وضعیت فعلی حسابرسی و کیفیت تصمیم‌گیری در این حرفه کمک کند. بهترین رویه‌ها و توصیه‌های حاصل از این پژوهش می‌تواند به ترویج یک محیط کار مبتنی بر تفکر انتقادی و همکاری منجر شود که در آن حسابرسان بهتر می‌توانند با چالش‌های پیش رو مقابله کنند.

۲- مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حسابرسان نه تنها بر اعتبار گزارش‌های مالی تأثیرگذار است، بلکه اعتماد عمومی به بازارهای مالی و مؤسسات را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. ورود به یک حرفه تخصصی که نیازمند تصمیم‌گیری است، مستلزم مشخصه‌ها و ویژگی‌های متمایزی است که مهم‌ترین آن توانایی اتخاذ قضاوت‌های حرفه‌ای و باکیفیت بالا و یکنواخت است (ابراهیمی و اسماعیل زاده، ۱۳۹۴). قضاوت و تصمیم‌گیری دو فرآیند مرتبط ولی متمایز هستند. قضاوت بیشتر بر ارزیابی و تحلیل شواهد متمرکز است، در حالی که تصمیم‌گیری به انتخاب یک گزینه مشخص در پاسخ به یک چالش یا موقعیت خاص اشاره دارد (گیببیز و میسون^۷، ۱۹۹۸).

در حسابرسی، قضاوت معمولاً شامل ارزیابی شواهد، شناسایی ریسک‌ها و انتخاب بهترین روش‌ها برای رسیدن به نتایج معتبر است اعتمادبخشی در حسابرسی و نیز اعتبار و سودمندی گزارشگری مالی در گرو انجام قضاوت‌های خوب به دست افراد حرفه‌ای است. قضاوت حرفه‌ای سنگ بنای حرفه حسابداری و حسابرسی است. انجمن حسابداران خبره کانادا (۱۹۹۵) بیان می‌کند: «قضاوت حرفه‌ای، از عناصر اصلی حسابرسی است. ارزشی که با حسابرسی صورت‌های مالی ایجاد می‌شود، ناشی از قضاوت حسابرس و در کل ناشی از مجموعه قضاوت‌های حرفه‌ای

است که در چارچوب استانداردهای حسابداری و حسابرسی انجام می‌شود.» (مهدوی و کارجوی رافع، ۱۳۸۴).

یکی از عوامل موثر بر قضاوت فردی حسابرسان، سرمایه روانشناختی می‌باشد. سرمایه روانشناختی به توانمندی‌های روانی اشاره دارد که بر عملکرد فرد تأثیر می‌گذارد. این سرمایه شامل چهار بعد اصلی است:

امیدواری: توانایی ایجاد اهداف و تلاش برای دستیابی به آنها. خودکارآمدی: اعتقاد به توانایی خود برای موفقیت در کارها
تاب‌آوری: قابلیت مقابله با مشکلات و چالش‌ها.

خوش بینی: نگرش مثبت نسبت به زندگی و رویدادها (علی‌پور و همکاران، ۱۳۹۲). نظریه پردازان سرمایه روانشناختی معتقدند که سرمایه روانشناختی افراد را به چالش می‌کشاند تا در جستجوی این سوال برآیند که چه کسی هستند و بنابراین به عنوان نتیجه به خودآگاهی بهتر می‌رسند که برای رشد رهبری ضروری می‌باشد (ریچارد و ووجلجیسنگ^۸، ۲۰۱۲)، همچنین در راستای فضیلت اخلاقی و وظیفه‌شناسی اخلاقی حسابرسان قدم بر می‌دارد (عبدی و اربابی، ۱۴۰۱).

لوتانز و همکاران (۲۰۱۰) در توسعه چارچوب رفتار سازمانی مثبت‌گرا در سازمان‌ها، سرمایه روانشناختی مثبت‌گرا را به عنوان یک عامل ترکیبی و منبع مزیت رقابتی سازمان‌ها مطرح کرده‌اند. آنها بر این باورند که سرمایه روانشناختی، با تکیه بر متغیرهای روانشناختی مثبت‌گرایی همچون: امیدواری، خوش بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی منجر به ارتقای ارزش سرمایه انسانی (دانش و مهارت‌های افراد) و سرمایه اجتماعی (شبکه روابط میان آنها) در سازمان می‌شود. بنابراین، سرمایه روانشناختی، از متغیرهای روانشناختی مثبت‌گرایی تشکیل شده است که قابل اندازه‌گیری، توسعه و پرورش هستند و امکان اعمال مدیریت بر آنها وجود دارد (سیماراصل و فیاضی، ۱۳۸۸).

لوتانز و همکاران^۹ (۲۰۰۷) با پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام داده‌اند، به این نتیجه رسیده‌اند که می‌توان با تقویت سرمایه روانشناختی در سازمان، عملکرد آن را دست کم تا ۱۰ درصد ارتقا داد (لوتانز و اولیو، ۲۰۰۷). لوتانز و همکاران^{۱۰} (۲۰۰۸) معتقدند که سرمایه روانشناختی فراتر از سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی است و به طور مستقیم با اینکه «شما که هستید» و مهم تر اینکه «شما که خواهید شد» مرتبط است. نتایج پژوهش‌های انجام شده در زمینه رفتار سازمانی مثبت‌گرا حاکی از آن است که ظرفیت‌های روانشناختی از قبیل امیدواری، تاب‌آوری، خوش بینی و خودکارآمدی، در کنار هم، عاملی را با عنوان «سرمایه روانشناختی» تشکیل می‌دهند که در مجموع یک منبع یا عامل نهفته جدیدی را تشکیل می‌دهند که در هر یک از این متغیرها، نمایان است (آوی و همکاران^{۱۱}، ۲۰۰۶).

مطابق نظر لوتانز و همکاران (۲۰۱۰) امید، نیروی محرکی است که به انسان نیرو داده و منجر به سرعت بخشیدن در کار و فعالیت می‌شود، او همچنین خوش‌بینی را یکی از خصوصیات مثبت

انسان می‌داند که می‌تواند موجب بهبود در عملکرد شود. او در خصوص خودکارآمدی معتقد است که این مفهوم همان احساس شایستگی، کفایت و قابلیت در سازگاری با زندگی است که منجر به انگیزه و تلاش بیشتر و در نهایت بر کیفیت قضاوت و عملکرد افراد اثر می‌گذارد. تاب‌آوری بعد دیگری از سرمایه روانشناختی است که افراد می‌توانند با وجود داشتن عوامل منفی همچون استرس و فشار، مشکلات زندگی مسیر خود را با موفقیت سپری کنند. میزان تاب‌آوری می‌تواند بر قضاوت افراد موثر باشد. زیرا قضاوت بازتابی از باورهاست و باورهایی که تحت تاثیر ویژگی‌های روانشناختی فردیست، بر قضاوت حسابرسان موثر است (لیو و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۲). بنابراین امید، خوش‌بینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری از جمله ابعاد سرمایه روانشناختی هستند که قادرند بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان تاثیرگذار باشند. فخاری و پورنقارچی (۱۴۰۱) تاثیر سرمایه روانشناختی بر انگیزه پیشرفت، قضاوت حسابرسان و عملکرد موسسه‌های حسابرسی را مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند که وجود سرمایه روانشناختی منجر به افزایش انگیزه پیشرفت و بهبود قضاوت حسابرسان و در نهایت به بهبود عملکرد موسسات حسابرسی می‌شود. بر اساس مطالب فوق، فرضیه اول پژوهش بر همین اساس تدوین می‌شود:

فرضیه اول: سرمایه روانشناختی بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای حسابرسان تاثیر معناداری دارد.

از طرف دیگر بر اساس مطالعات گذشته از جمله هانام و همکاران^{۱۳} (۲۰۲۴) و یونیاتی و بنجانناهور^{۱۴} (۲۰۱۹) تجربه حسابرسان به طور مستقیم بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری آن‌ها تأثیر می‌گذارد. تجربه حسابرس به مجموع دانش، مهارت‌ها، و تجربیاتی اطلاق می‌شود که یک حسابرس از طریق فعالیت‌های حرفه‌ای خود و تعاملات در دنیای واقعی به دست می‌آورد (همزه ادریس و همکاران^{۱۵}، ۲۰۱۹). میحرت و همکاران^{۱۶} (۲۰۱۸) تجربه حسابرس را به‌عنوان دانشی توصیف می‌کنند که از طریق شرکت مستقیم در حسابرسی‌ها و آموزش‌های مداوم به دست می‌آید. سوبروتو و همکاران^{۱۷} (۲۰۱۸) تجربه حسابرس را به‌عنوان تخصص انباشته‌شده‌ای توضیح می‌دهند که از طریق وظایف مختلف حسابرسی، در صنایع مختلف، انواع کسب‌وکارها و انواع حسابرسی به دست می‌آید. این تجربه به‌عنوان یک فرایند توسعه‌ای در نظر گرفته می‌شود که باعث بهبود الگوهای رفتاری می‌شود. بنابراین، تجربه کاری نقش محوری در پیش‌بینی عملکرد حسابداران رسمی دارد (اوترفیلی و دیاب^{۱۸}، ۲۰۲۳).

تجربه تأثیر بسزایی بر قضاوت حرفه‌ای حسابرس دارد و این تأثیر در حوزه‌های مختلف عمل و تصمیم‌گیری‌های حسابرسی مشهود است. حسابرسان با سال‌ها تجربه، توانایی بهتری در شناسایی ریسک‌ها، تحلیل داده‌ها و درک عمیق‌تری از استانداردها و رویه‌های حسابرسی پیدا می‌کنند. این تجربیات به آن‌ها کمک می‌کند تا قضاوت‌های دقیق‌تری در رابطه با صورت‌های مالی و شواهد حسابرسی داشته باشند. حسابرسان با تجربه معمولاً قادر به شناسایی اهداف و شاخص‌های کلیدی در تحلیل‌ها و گزارش‌های مالی هستند و توانایی بهتری در پیش‌بینی خطرات و نقاط ضعف دارند. تجربه، حسابرسان را قادر می‌سازد تا داده‌ها را به شیوه‌های پیچیده‌تری تحلیل کنند

و از این تحلیل‌ها به نتیجه‌گیری‌های دقیق‌تری برسند. حسابرسان با تجربه، عموماً درک بهتری از فرهنگ و ساختار سازمان‌های صاحبکار خود دارند و این موضوع به آن‌ها کمک می‌کند تا بهتر به داده‌ها و شواهد دسترسی پیدا کنند (هانام و همکاران، ۲۰۲۴). بدین ترتیب هر چه تجربه حسابرس بالاتر باشد، حساسیت حسابرس به کشف تقلب بیشتر می‌شود و بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان نیز افزوده می‌گردد (یونیتاسی و بنجارناهور^{۱۹}، ۲۰۱۹). بر این اساس می‌توان گفت تجربه حسابرس قادر است تاثیر بسزایی بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان بگذارد.

یافته‌های پژوهش‌های پیشین تاثیر مثبت تجربه حسابرسی بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای حسابرسان را مستند کرده‌اند. به عنوان مثال آریفودین و ایندیرجواتی^{۲۰} (۲۰۱۸) تاثیر تجربه حسابرسی، حجم کار، نوع شخصیت و قضاوت حرفه‌ای حسابرس را بر توانایی حسابرس در کشف تقلب را مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند که متغیر تجربه، حجم کار و قضاوت حرفه‌ای حسابرس تاثیر مثبت بر توانایی حسابرس بر کشف تقلب دارد در حالیکه متغیر نوع شخصیت بر توانایی حسابرس برای کشف تقلب تاثیر نداشت.

پوتری و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی تاثیر استقلال، حرفه‌گرایی و تجربه حسابرسان داخلی بر پیشگیری از تقلب با متغیر تعدیل کننده فرهنگ سازمانی پرداخت. نتایج نشان داد که استقلال، حرفه‌ای بودن و تجربه داخلی حسابرسان تاثیر مثبتی بر پیشگیری از تقلب داشتند. و فرهنگ سازمانی تاثیر مثبت استقلال حرفه‌ای بودن و تجربه حسابرسان داخلی بر تقلب را تقویت می‌کند. هانام و همکاران (۲۰۲۴) تاثیر شایستگی و تجربه حسابرس بر قضاوت حرفه‌ای با نقش میانجی پیچیدگی وظیفه را مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند شایستگی و تجربه حسابرس به طور قابل توجهی بر نتایج قضاوت حسابرسی تاثیر می‌گذارد و شایستگی و تجربه حسابرس تاثیر معناداری بر پیچیدگی وظیفه دارد و نقش میانجی پیچیدگی وظیفه تایید نشد. با این حال، اکا مردکاواتی (۲۰۲۲) در بررسی تاثیر تجربه حسابرسی و ریسک حسابرسی بر قضاوت حسابرسی نشان دادند ریسک و تجربه حسابرسی تاثیر قابل توجهی بر قضاوت حسابرسی ندارد.

با توجه به مطالب فوق فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:
فرضیه دوم: تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای حسابرسان تاثیر معناداری دارد.

بر اساس استاندارد حسابرسی ایران، حسابرسان باید حسابرسی را با نگرش تردید حرفه‌ای برنامه‌ریزی و اجرا کنند و نگرش تردید حرفه‌ای به معنای آن است که با ذهنی پرسشگر، ارزیابی نقادانه‌ای از اعتبار شواهد حسابرسی کسب شده به عمل آید (استاندارد حسابرسی، شماره ۲۰۰، بند ۱۱ و ۱۲). تردید حرفه‌ای به‌عنوان یک نگرش انتقادی و قضاوتی در فرآیندهای حسابرسی و ارزیابی اطلاعات حسابداری تعریف می‌شود. این نگرش به حسابرسان کمک می‌کند تا با احتیاط و دقت بیشتری به شواهدی که جمع‌آوری می‌کنند و به نتایجی که به دست می‌آورند،

نگاه کنند. تردید حرفه‌ای شامل بررسی‌های دقیق و عدم پذیرش اطلاعات به صورت فرضی است و حسابرسان را تشویق می‌کند که به دنبال شواهد و تأییدهای مستقل باشند. از دیدگاه استانداردهای بین‌المللی حسابرسی (ISA) تردید حرفه‌ای یک وضعیت ذهنی است که در آن حسابرسان به ارزیابی میزان اعتبار شواهد و اطلاعات به دست آمده پرداخته و همواره به دنبال شواهد کافی و معتبر برای حمایت از نتایج خود هستند. تردید حرفه‌ای به حسابرسان کمک می‌کند تا از پذیرش اطلاعات نادرست یا غیر معتبر جلوگیری کنند و کیفیت کار خود را بالا ببرند. این مفهوم یکی از اصول کلیدی در حسابرسی به حساب می‌آید و به تصمیم‌گیری‌های درست و قابل اعتماد منجر می‌شود (سیولیک^۱، ۲۰۱۷).

تردیدگرایی بر قضاوت حرفه‌ای موثر است. چرا که با بیشتر شدن تردید حرفه‌ای از قضاوت عجولانه جلوگیری می‌شود. بر این اساس، شک و تردید حرفه‌ای می‌تواند تاثیر مثبتی بر قضاوت حرفه‌ای داشته باشد (کوادچرز و همکاران^۲، ۲۰۱۴) و از آنجایی که سرمایه روانشناختی یک نگرش مثبت‌گرا است و یک وضعیت روانی مثبت را بیان می‌کند. در حقیقت، اگر تمام ابعاد سرمایه روانشناختی نظیر (امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی) با هم در نظر گرفته شوند می‌توانند تاثیر قابل توجهی بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان بگذارند. بر این اساس می‌توان گفت شک و تردید حرفه‌ای می‌تواند به‌عنوان یک عامل تعدیل‌کننده در رابطه بین سرمایه روانشناختی و کیفیت قضاوت حسابرسان عمل کند. به این معنی که اگر حسابرسان دارای سرمایه روانشناختی بالایی باشند، تردید حرفه‌ای می‌تواند باعث شود که آن‌ها شواهد را به‌طور دقیق‌تر ارزیابی کنند و تصمیماتی با کیفیت بالاتر اتخاذ کنند. تردید حرفه‌ای به حسابرسان کمک می‌کند تا بدون پذیرش فوری اطلاعات، به‌طور انتقادی به شواهد نگاه کنند. شک و تردید حرفه‌ای با افزایش سرمایه روانشناختی، باعث تقویت کارایی تصمیم‌گیری و قضاوت حسابرسان می‌شود. به‌عنوان نمونه، وقتی حسابرسان توانایی روحی و روانی بیشتری دارند، می‌توانند با تردید حرفه‌ای بیشتری به ارزیابی شواهد بپردازند و نتایج با دقت‌تری ارائه دهند. علی‌زاده‌گان و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر تجربه حسابرس و تیپ شخصیتی بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب با نقش تردید حرفه‌ای پرداختند و نشان دادند که تجربه حسابرس، انواع تیپ‌های شخصیتی حسابرسان و تردید حرفه‌ای، بر توانایی کشف تقلب در صورت‌های مالی توسط حسابرسان، رابطه مثبت و معناداری دارند. همچنین، تجربه حسابرس و تیپ شخصیتی به‌طور غیرمستقیم با توجه به نقش میانجی تردید حرفه‌ای بر کشف تقلب در صورت‌های مالی رابطه مثبت و معناداری دارند.

با توجه به مطالب فوق، فرضیه سوم به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه سوم: شک و تردید حرفه‌ای رابطه بین سرمایه روانشناختی و کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای حسابرسان تعدیل می‌کند.

هارت (۲۰۰۸) معتقد است اعتبار شواهد حسابرسی را باید با دید منتقدانه و با ذهنی پرسشگر ارزیابی کرد و طبق این نظریه حسابرسان برای اینکه قضاوت بهتری ارائه دهند باید

با تردید حرفه‌ای شواهد را بررسی نمایند. بعلاوه، حساب‌رسان با تجربه در قضاوت‌های پیچیده در مقایسه با حساب‌رسان کم تجربه با مشکلات کمتری مواجهند در نتیجه تجربه حساب‌رسان عامل موثری بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای می‌باشد (اسپینوسا و برینکوا^{۲۳}، ۲۰۱۵). حساب‌رسانی که تجربه بیشتری دارند، می‌توانند شک و تردید حرفه‌ای بیشتری را در قضاوت‌های خود اعمال کنند، زیرا آن‌ها شواهد و خطرات را به‌طور موثرتری ارزیابی می‌کنند. ساری و آندریان^{۲۴} (۲۰۲۳) به بررسی تأثیر شک و تردید حرفه‌ای، تجربه حساب‌رسان و شایستگی حساب‌رسان بر کشف تقلب پرداختند. جامعه آماری این تحقیق حساب‌رسان شاغل در شرکت‌های حسابداری عمومی در جاکارتای مرکزی و جنوبی می‌باشد. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده و ۶۰ پرسشنامه از حساب‌رسان به عنوان پاسخگو به دست آمده است. نتایج این پژوهش نشان داد که شک حرفه‌ای و شایستگی حساب‌رسان تأثیر مثبت و معناداری بر کشف تقلب دارد. ضمناً تجربه حساب‌رسان تأثیری در کشف تقلب ندارد.

با توجه به مطالب بیان شده فرضیه چهارم به شرح زیر تدوین می‌شود:
فرضیه چهارم: شک و تردید حرفه‌ای رابطه بین تجربه و کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای حساب‌رسان تعدیل می‌کند.

همشری و همکاران (۲۰۲۱) رابطه شک و تردید حرفه‌ای با خطرات حسابرسی و کنترل داخلی و کشف تقلب و اشتباهات اصلی در صورت‌های مالی در اردن را مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند بین شک و تردیدهای حرفه‌ای و کشف تقلب، تقلب و تحریف در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه قوی تلقی می‌شود.

صفاجو و پور زمانی (۱۴۰۰) تأثیر تردید حرفه‌ای بر قضاوت و تصمیم‌گیری حساب‌رسان با توجه به نقش میانجی خلاقیت فردی را مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند تردید حرفه‌ای و خلاقیت فردی بر قضاوت و تصمیم‌گیری حساب‌رسان تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین تردید حرفه‌ای بر خلاقیت فردی حساب‌رسان تأثیر مثبت و معناداری دارد و خلاقیت فردی در تأثیر تردید حرفه‌ای بر قضاوت و تصمیم‌گیری حساب‌رسان نقش میانجی دارد.

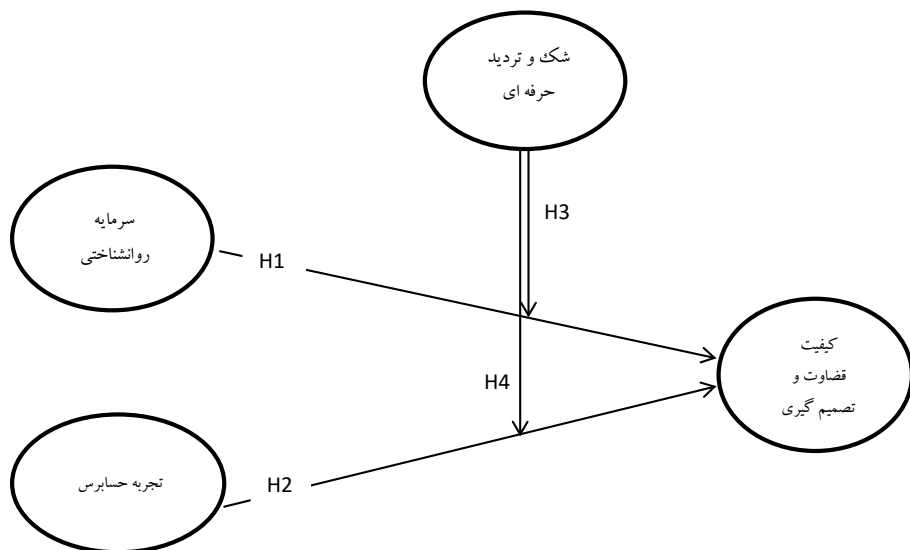
بیرجنسیدی و فتیحی (۱۴۰۱) رابطه بین چرخش اجباری مؤسسات حسابرسی و ویژگی‌های تردید حرفه‌ای حساب‌رسان را مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند که چرخش اجباری مؤسسات حسابرسی بر شش ویژگی تردید حرفه‌ای حساب‌رسان تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین از بین شش مؤلفه تردید حرفه‌ای حساب‌رسان، مؤلفه جستجوی دانش بیشتر تحت تأثیر چرخش اجباری مؤسسات حسابرسی قرار می‌گیرد.

صفاجو و پور زمانی (۱۴۰۳) به بررسی تأثیر تردید حرفه‌ای بر ابعاد خلاقیت (سیالی، انعطاف‌پذیری، ابتکار و بسط جزئیات) و قضاوت حساب‌رسان پرداختند و دریافتند که خلاقیت فردی و سبک تفکر افراد نقش مهمی در پردازش اطلاعات دارند. تردید حرفه‌ای به عنوان عاملی تعدیل‌کننده در رابطه بین خلاقیت و پردازش اطلاعات شناخته می‌شود و استفاده مناسب از

تردید حرفه‌ای می‌تواند به بهبود کیفیت تصمیم‌گیری و قضاوت منجر شود. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهند که تردید حرفه‌ای تأثیر مثبت و معناداری بر ابعاد خلاقیت و همچنین بر قضاوت و تصمیم‌گیری حسابرسان دارد.

رضایی و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان «بررسی اثر سبک‌های شناختی بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب» دریافتند که سبک‌های شناختی انتزاعی-تصادفی، انتزاعی-متوالی، عینی-متوالی و عینی-تصادفی به ترتیب بیشترین تأثیر را بر توانایی کشف سوءاستفاده از دارایی‌ها دارند و تردید حرفه‌ای روابط آن‌ها را میانجی‌گری می‌کند. تردید حرفه‌ای حسابرسان نیز توانایی کشف سوءاستفاده از دارایی‌ها را افزایش می‌دهد.

مطالعات گذشته نشان دادند سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرس می‌تواند بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای موثر می‌باشند. اما هیچ یک از مطالعات گذشته به نقش تعدیلگر بر این رابطه‌ها اشاره نکردند. بنابراین، مطالعه حاضر با بررسی رابطه بین سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای و همچنین اثر تعدیل کننده شک و تردید حرفه‌ای درک جامع‌تری از کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای را به ما نشان می‌دهد و از آنجایی‌که تاکنون پژوهشی به بررسی تأثیر سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای با توجه به نقش تعدیلی شک و تردید حرفه‌ای در ایران انجام نشده است می‌توان گفت پژوهش حاضر می‌تواند به کاهش شکاف پژوهشی و بهبود ادبیات موجود در این حوزه کمک کند. مدل مفهومی پژوهش به شرح شکل شماره ۱ است.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش (محقق ساخته)

۳- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از منظر نتیجه اجرای آن یک پژوهش کاربردی، از منظر هدف اجرا یک پژوهش تحلیلی به روش همبستگی و مقایسه‌ای، از منظر منطق اجرا یک پژوهش قیاسی-استقرایی است. پس از اجرای مرحله تحقیق کتابخانه‌ای و میدانی و استخراج اطلاعات کافی از نمونه‌ها و جمع‌آوری پرسش‌نامه، برای دسته‌بندی، تلخیص و ایجاد پایگاه داده‌ها از صفحه گسترده Excel و به منظور آمار توصیفی با استفاده از شاخص‌های مرکزی همچون میانگین و میانه و شاخص‌های پراکندگی همچون انحراف معیار و همچنین به منظور آمار جمعیت‌شناختی داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شد و برای آزمون فرضیه‌های تحقیق، از آمار استنباطی و روش معادلات ساختاری که در این روش ابتدا به بررسی برازش مدل (شامل برازش مدل‌های اندازه‌گیری، برازش مدل ساختاری و برازش مدل کلی) و سپس به آزمون فرضیه‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Smart PLS پرداخته شد.

در این پژوهش، جامعه آماری شامل تمامی حساب‌برسان شاغل در حرفه حسابرسی می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش، نمونه در دسترس می‌باشد. در انتخاب نمونه به ویژگی‌هایی نظیر تجربه کاری، رتبه شغلی و زمینه تخصصی و تمام وقت بودن حساب‌برسان توجه شده تا حساب‌برسان از سطوح مختلف در نظر گرفته شود تا نمونه، نماینده‌ای از کلیه حساب‌برسان شاغل باشد و دیدگاه‌های مختلف و تجربیات متنوع تحلیل شود. از آنجایی که تعداد کل حساب‌برسان نامعلوم است و با توجه به اینکه واحد تحلیل در این پژوهش فرد (حساب‌برسان) می‌باشد جهت برآورد و تعیین حجم نمونه در جوامع نامحدود از فرمول کوکران در سطح خطای ۵٪، استفاده شد. که با توجه به فرمول کوکران حداقل حجم نمونه برابر با ۳۸۵ نفر شد که با پیش‌بینی خطای برآورد و ریزش احتمالی پرسشنامه الکترونیکی بیشتری به میزان ۴۴۰ پرسشنامه برای کلیه حساب‌برسان ارسال شد و در نهایت از این تعداد ۳۸۵ پرسشنامه دریافت و مورد بررسی قرار گرفت که قابل تعمیم به کل جامعه است و می‌توان برای آزمون فرضیه‌های پژوهش مورد استفاده قرار داد.

متغیرهای مورد بررسی توسط پرسشنامه پژوهش بدین شرح است:

سرمایه روانشناختی: در پژوهش حاضر برای سنجش متغیر سرمایه روانشناختی با استفاده از میانگین سوالات مولفه‌های خودکارآمدی (۶ پرسش)، امیدواری (۶ پرسش)، تاب‌آوری (۶ پرسش) و خوش‌بینی (۶ پرسش) براساس طیف ۵ سوالی لیکرت که اقتباس شده از مطالعه لوتانز (۲۰۰۷) مورد بررسی قرار می‌گیرد. که برای پاسخ «کاملاً موافقم» نمره ۵، «موافقم»، نمره ۴، «نظری ندارم» نمره ۳، و «مخالفم» نمره ۲، و «کاملاً مخالفم» نمره ۱، در نظر گرفته می‌شود.

تجربه حسابرسان: در پژوهش حاضر برای سنجش متغیر تجربه حسابرسان از طریق میانگین ۱۴ پرسش براساس طیف ۵ سوالی لیکرت که اقتباس شده از پرسشنامه آرمگا زارفر (۲۰۱۶) بدست می‌آید، که برای پاسخ «خیلی زیاد» نمره ۵، «زیاد»، نمره ۴، «متوسط» نمره ۳، و «کم» نمره ۲،

و «خیلی کم» نمره ۱، در نظر گرفته می‌شود.

شک و تردید حرفه‌ای: در پژوهش حاضر برای سنجش متغیر شک و تردید حرفه‌ای با استفاده از میانگین سوالات مولفه‌های جستجوی دانش (۶ پرسش)، وقفه در قضاوت (۵ پرسش)، خودرایی (۶ پرسش)، ذهن پرسشگر (۴ پرسش)، اعتماد به نفس (۴ پرسش) و درک میان فردی (۵ پرسش) براساس طیف ۵ سوالی لیکرت که اقتباس شده از مطالعه هارت^{۲۵} (۲۰۱۰) مورد بررسی قرار می‌گیرد. که برای پاسخ «کاملاً موافقم» نمره ۵، «موافقم»، نمره ۴، «نظری ندارم» نمره ۳، و «مخالقم» نمره ۲، و «کاملاً مخالفم» نمره ۱، در نظر گرفته می‌شود.

کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای: در پژوهش حاضر برای سنجش متغیر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای حسابرس از طریق میانگین ۱۴ پرسش براساس طیف ۵ سوالی لیکرت که اقتباس شده از مطالعه سرمد و همکاران (۱۳۹۰) بدست می‌آید، که برای پاسخ «کاملاً موافقم» نمره ۵، «موافقم»، نمره ۴، «نظری ندارم» نمره ۳، و «مخالقم» نمره ۲، و «کاملاً مخالفم» نمره ۱، در نظر گرفته می‌شود.

با توجه به استاندارد بودن پرسشنامه‌ها برای افزایش روایی محتوایی پرسشنامه از ابزارهای ذیل استفاده شد:

۱- بررسی و مطالعه پرسشنامه‌ها و سوال‌هایی که در تحقیق مشابه مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

۲- مطالعه مقالات و کتب متعدد در رابطه با موضوع، مدل‌های مربوط و کلیه مسایل مرتبط

با آن

۳- مشاوره با افراد صاحب‌نظر و اخذ راهنمایی از اساتید محترم فعال در این حوزه.

برای اطمینان از پایایی پرسشنامه‌های توزیع شده بین مدیران و مالکان با استفاده از نرم افزار آماری SPSS ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از پرسشنامه‌ها به طور جداگانه محاسبه گردید. از مدل‌یابی معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی استفاده شد که از معیارهایی همچون پایایی درونی، پایایی ترکیبی (CR)، ضرایب بارهای عاملی، روایی همگرا (AVE) برای ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری و معیارهایی نظیر اعداد معناداری (t-values) و R Squares یا R2 جهت ارزیابی برازش مدل ساختاری و معیار GOF برای ارزیابی برازش بخش کلی در نظر گرفته شد.

۴- یافته‌های پژوهش

در جدول شماره ۱ متغیرهای جمعیت‌شناختی نمونه آماری نظیر جنسیت، سن، میزان تحصیلات و سابقه فعالیت مورد بررسی، پرداخته می‌شود.

جدول ۱: مشخصات دموگرافیک برای نمونه مورد بررسی

درصد	تعداد	ویژگی‌های جمعیت‌شناسی (دموگرافیک)	
۶۷	۲۵۸	مرد	گروه‌های جنسیتی
۳۳	۱۲۷	زن	
۸/۶	۳۳	کاردانی	سطح تحصیلات
۳۱/۹	۱۲۳	کارشناسی	
۴۳/۹	۱۶۹	کارشناسی ارشد	
۱۵/۶	۶۰	دکتری	سن افراد
۱۳/۲	۵۱	۲۴ تا ۳۴ سال	
۴۷/۵	۱۸۳	۳۴ تا ۵۴ سال	
۳۹/۲	۱۵۱	۵۴ تا ۶۴ سال	
۷۱/۷	۲۷۶	حسابداری	گروه‌های رشته تحصیلی
۱۷/۷	۶۸	حسابرسی	
۶	۲۳	مدیریت	
۴/۷	۱۸	سایر گرایش‌ها	
۳۹/۹	۱۵۱	حسابرسی مستقل	گروه‌های نوع فعالیت حسابرسی
۲۹/۶	۱۱۴	حسابرسی داخلی	
۱۰/۹	۴۲	حسابرسی واحدهای دولتی	
۱۵/۶	۶۰	حسابرسی عملیاتی	
۴/۷	۱۸	حسابرسی فناوری اطلاعات	
۷/۸	۳۰	مدیر موسسه حسابرسی	گروه‌های سمت شغلی
۸/۸	۳۴	سرپرست موسسه حسابرسی	
۳۳	۱۲۷	حسابرس ارشد	
۳۷/۷	۱۴۵	حسابرس	
۱۲/۷	۴۹	کمک حسابرس	
۲۲/۱	۸۵	کمتر از ۵ سال	تجربه اعضای نمونه
۳۲/۷	۱۲۶	۵ تا ۱۰ سال	
۲۰	۷۷	۱۰ تا ۱۵ سال	
۱۷/۱	۶۶	۱۵ تا ۲۰ سال	
۸/۱	۳۱	بالاتر از ۲۰ سال	
۴۵/۵	۱۷۵	بله	عضو جامعه حسابداران رسمی
۵۴/۵	۲۱۰	خیر	
۱۰۰	۳۸۵	جمع	

با توجه به جدول شماره ۲ شاخص‌های آمار توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۲: نتایج آماری توصیفی برای متغیرهای تحقیق

متغیر	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
سرمایه روانشناختی	۱	۵	۲/۷۸۹	۰/۴۶۲
تجربه حسابرس	۱	۵	۳/۴۷۲	۰/۵۶۵
شک و تردید حرفه‌ای	۱	۵	۲/۸۱۹	۰/۴۸۲
کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای	۱	۵	۲/۷۴۲	۰/۵۴۹

جدول ۳: نتایج آماری توصیفی برای متغیرهای تحقیق به تفکیک نوع فعالیت حسابرسی

متغیر	نوع فعالیت حسابرسی	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
سرمایه روانشناختی	حسابرسی مستقل	۱/۸۳	۴/۷۵	۲/۸۲	۰/۴۳۷۹
	حسابرسی داخلی	۱/۷۰	۴/۳۷	۲/۷۷	۰/۴۳۹۹
	حسابرسی واحدهای دولتی	۱/۰۰	۳/۷۵	۲/۶۶	۰/۵۰۵۸
	حسابرسی عملیاتی	۱/۸۷	۵/۰۰	۲/۸۳	۰/۵۱۰۲
	حسابرسی فناوری اطلاعات	۲/۰۴	۴/۱۲	۲/۶۹	۰/۵۰۹۹
تجربه حسابرس	حسابرسی مستقل	۱/۰۰	۵/۰۰	۳/۴۴	۰/۶۰۹۷
	حسابرسی داخلی	۲/۰۰	۴/۷۸	۳/۵۴	۰/۵۲۸۷
	حسابرسی واحدهای دولتی	۲/۲۱	۵/۰۰	۳/۳۸	۰/۵۳۸۲
	حسابرسی عملیاتی	۲/۴۲	۴/۵۰	۳/۴۱	۰/۵۳۳۳
	حسابرسی فناوری اطلاعات	۲/۷۱	۴/۴۲	۳/۵۹	۰/۵۵۶۵
شک و تردید حرفه‌ای	حسابرسی مستقل	۱/۰۰	۵/۰۰	۲/۸۳	۰/۴۹۵۹
	حسابرسی داخلی	۱/۶۶	۴/۸۵	۲/۷۹	۰/۴۹۱۵
	حسابرسی واحدهای دولتی	۲/۰۳	۳/۴۱	۲/۷۵	۰/۳۸۲۲
	حسابرسی عملیاتی	۲/۰۲	۴/۸۵	۲/۸۹	۰/۵۲۱۰
	حسابرسی فناوری اطلاعات	۲/۰۱	۳/۳۲	۲/۶۶	۰/۳۳۷۱
کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای	حسابرسی مستقل	۱/۰۰	۴/۲۸	۲/۷۸	۰/۵۶۶۷
	حسابرسی داخلی	۱/۴۲	۵/۰۰	۲/۷۱	۰/۵۷۶۱
	حسابرسی واحدهای دولتی	۱/۵۷	۳/۷۱	۲/۶۲	۰/۴۸۴۴
	حسابرسی عملیاتی	۱/۵۷	۳/۷۸	۲/۸۱	۰/۵۰۸۴
	حسابرسی فناوری اطلاعات	۱/۹۲	۳/۵۰	۲/۶۵	۰/۴۶۵۸

همان‌طور که در جدول شماره ۳ ملاحظه می‌شود؛ حسابرسی عملیاتی به طور کلی بالاترین میانگین‌ها را در سرمایه روانشناختی، تجربه و کیفیت قضاوت دارد، که نشان‌دهنده عملکرد بهتر در این حوزه است. حسابرسی واحدهای دولتی به طور مداوم پایین‌ترین میانگین‌ها را در تمام متغیرها دارد، که می‌تواند نشان‌دهنده چالش‌های خاص در این حوزه باشد. حسابرسی داخلی

و حسابرسی فناوری اطلاعات در میانه قرار دارند و نشان‌دهنده تنوع در تجربیات و احساسات حسابرسان در این زمینه‌ها هستند. شک و تردید حرفه‌ای در حسابرسی عملیاتی بیشتر از سایر حوزه‌ها است، که می‌تواند به دلیل پیچیدگی‌های خاص این نوع حسابرسی باشد.

جدول ۴: نتایج آماری توصیفی برای متغیرهای تحقیق به تفکیک سمت شغلی

متغیر	سمت شغلی	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
سرمایه روانشناختی	مدیر موسسه حسابرسی	۲/۰۰	۳/۳۳	۲/۷۶	۰/۳۸۹۴
	سرپرست موسسه حسابرسی	۲/۰۸	۵/۰۰	۲/۸۷	۰/۵۶۵۳
	حسابرس ارشد	۱/۰۰	۳/۳۷	۲/۷۸	۰/۴۳۸۵
	حسابرس	۱/۸۳	۴/۷۵	۲/۷۸	۰/۴۹۴۶
	کمک حسابرس	۲/۰۴	۳/۹۵	۲/۷۶	۰/۳۸۹۴
تجربه حسابرس	مدیر موسسه حسابرسی	۲/۷۸	۴/۴۲	۳/۶۰	۰/۴۲۱۴
	سرپرست موسسه حسابرسی	۲/۲۸	۴/۲۸	۳/۴۴	۰/۵۵۰۴
	حسابرس ارشد	۱/۰۰	۴/۸۵	۳/۴۳	۰/۵۸۷۴
	حسابرس	۲/۰۰	۵/۰۰	۳/۴۸	۰/۵۵۸۵
	کمک حسابرس	۱/۵۰	۴/۴۲	۳/۴۶	۰/۶۱۹۴
شک و تردید حرفه‌ای	مدیر موسسه حسابرسی	۲/۱۸	۴/۸۵	۲/۸۵	۰/۵۶۸۵
	سرپرست موسسه حسابرسی	۲/۱۵	۴/۳۰	۲/۹۷	۰/۴۸۹۴
	حسابرس ارشد	۱/۶۶	۵/۰۰	۲/۷۹	۰/۴۹۰۲
	حسابرس	۱/۸۶	۴/۸۵	۲/۸۲	۰/۴۶۰۰
	کمک حسابرس	۱/۰۰	۳/۴۵	۲/۷۳	۰/۴۵۴۵
کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای	مدیر موسسه حسابرسی	۱/۴۲	۵/۰۰	۲/۷۵	۰/۶۶۱۲
	سرپرست موسسه حسابرسی	۲/۰۰	۳/۷۱	۲/۷۵	۰/۴۵۶۹
	حسابرس ارشد	۱/۰۰	۴/۲۸	۲/۷۲	۰/۵۲۴۱
	حسابرس	۱/۵۰	۳/۹۲	۲/۷۴	۰/۵۶۰۴
	کمک حسابرس	۱/۳۵	۳/۷۱	۲/۷۶	۰/۵۷۸۵

با توجه به نتایج آماری جدول شماره ۴؛ سرپرست موسسه حسابرسی به طور کلی بالاترین میانگین‌ها را در سرمایه روانشناختی و شک و تردید حرفه‌ای دارد، که نشان‌دهنده نقش کلیدی آن‌ها در این زمینه‌ها است. مدیر موسسه حسابرسی و کمک حسابرس در سرمایه روانشناختی و کیفیت قضاوت مشابه هستند، در حالی که مدیران تجربه بیشتری نسبت به سایر سمت‌ها دارند. حسابرس ارشد و حسابرس در تجربه و کیفیت قضاوت در سطح مشابهی قرار دارند. کمک حسابرس به طور کلی پایین‌ترین میانگین‌ها را در شک و تردید حرفه‌ای دارد، که می‌تواند نشان‌دهنده اعتماد بیشتر آن‌ها به قضاوت‌های خود باشد.

جدول ۵: نتایج آماری توصیفی برای متغیرهای تحقیق به تفکیک تجربه اعضای نمونه

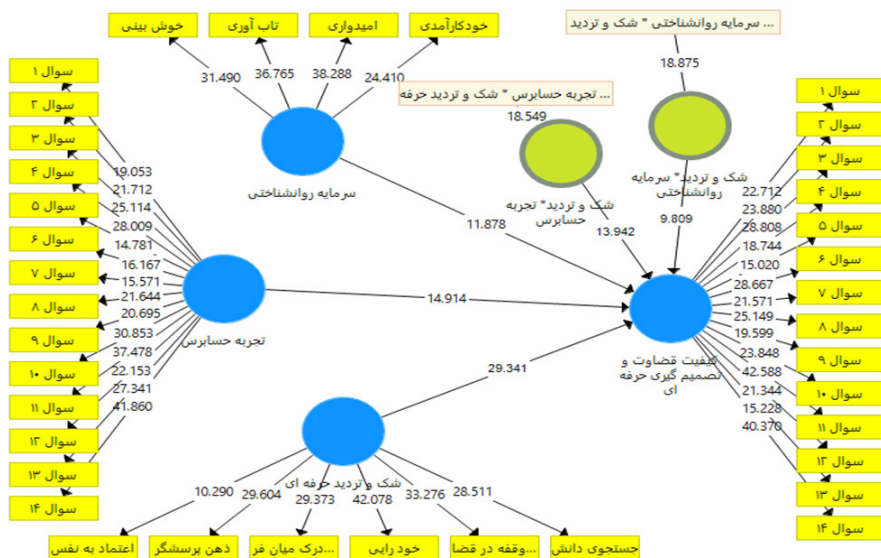
متغیر	تجربه اعضای نمونه	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
سرمایه روانشناختی	کمتر از ۵ سال	۱/۹۱	۴/۴۵	۲/۷۸	۰/۴۶۷۲
	۵ تا ۱۰ سال	۱/۸۳	۴/۷۵	۲/۷۸	۰/۴۵۶۷
	۱۰ تا ۱۵ سال	۱/۰۰	۴/۳۷	۲/۷۶	۰/۴۸۱۶
	۱۵ تا ۲۰ سال	۱/۷۰	۳/۳۳	۲/۷۵	۰/۳۸۰۶
	بالاتر از ۲۰ سال	۱/۹۵	۵/۰۰	۲/۹۱	۰/۵۷۵۶
تجربه حسابرس	کمتر از ۵ سال	۱/۵۰	۵/۰۰	۳/۴۶	۰/۶۱۲۷
	۵ تا ۱۰ سال	۲/۰۰	۴/۷۱	۳/۴۴	۰/۵۴۵۳
	۱۰ تا ۱۵ سال	۱/۹۲	۴/۸۵	۳/۴۴	۰/۵۴۲۱
	۱۵ تا ۲۰ سال	۱/۰۰	۴/۵۰	۳/۵۲	۰/۵۹۶۱
	بالاتر از ۲۰ سال	۲/۲۸	۴/۲۸	۳/۵۲	۰/۵۲۲۱
شک و تردید حرفه‌ای	کمتر از ۵ سال	۱/۹۸	۴/۸۵	۲/۸۴	۰/۴۸۲۱
	۵ تا ۱۰ سال	۱/۰۰	۳/۹۵	۲/۷۸	۰/۴۳۶۳
	۱۰ تا ۱۵ سال	۲/۰۸	۳/۴۱	۲/۷۲	۰/۳۴۰۳
	۱۵ تا ۲۰ سال	۱/۶۶	۵/۰۰	۲/۸۶	۰/۶۰۱۳
	بالاتر از ۲۰ سال	۲/۲۲	۴/۸۵	۲/۹۸	۰/۶۲۶۴
کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای	کمتر از ۵ سال	۱/۳۵	۳/۹۲	۲/۷۶	۰/۵۸۷۳
	۵ تا ۱۰ سال	۱/۵۰	۵/۰۰	۲/۸۰	۰/۵۹۲۷
	۱۰ تا ۱۵ سال	۱/۵۷	۳/۵۷	۲/۶۷	۰/۴۴۹۹
	۱۵ تا ۲۰ سال	۱/۰۰	۴/۰۷	۲/۷۰	۰/۵۲۲۲
	بالاتر از ۲۰ سال	۱/۴۲	۳/۷۱	۲/۶۲	۰/۵۲۱۴

با بررسی تجربه اعضای نمونه مطابق جدول شماره ۵، می‌توان چنین دریافت که سرمایه روانشناختی با افزایش تجربه به طور کلی بهبود می‌یابد، به ویژه در گروه «بالاتر از ۲۰ سال» که بالاترین میانگین را دارد. تجربه حسابرس در طول زمان نسبتاً ثابت است و میانگین‌ها در گروه‌های مختلف تقریباً مشابه هستند. شک و تردید حرفه‌ای در ابتدا در سطح بالایی قرار دارد و با افزایش تجربه کاهش می‌یابد، به جز در گروه «بالاتر از ۲۰ سال» که افزایش یافته است. کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری در گروه‌های مختلف نوسان دارد و به نظر می‌رسد که در گروه‌های با تجربه کمتر از ۵ سال و ۵ تا ۱۰ سال بهتر است.

برازش مدل ساختاری در نرم‌افزار PLS

شکل شماره ۲ مدل پژوهش را در حالت معناداری ضرایب نشان می‌دهد. بر طبق این مدل

ضریب مسیر و بار عاملی زمانی معنادار می‌باشد که مقدار آماره‌ی بیشتر از $1/96$ باشد، در نتیجه معناداری تمامی مسیرها تأیید می‌شود.

شکل ۲: مدل اصلی پژوهش درحالت معناداری ضرایب

سنجش پایایی درونی، پایایی ترکیبی و روایی همگرا

جدول شماره ۶ نتایج پایایی درونی، پایایی ترکیبی و روایی همگرا را نشان می‌دهد. معیار قابل قبول برای شاخص آلفای کرونباخ که نشان‌دهنده پایایی درونی مدل اندازه‌گیری خواهد بود، حداقل مقدار $0/7$ می‌باشد. بنابراین طبق مشاهدات، کلیه متغیرها پایایی درونی قابل قبولی دارند. با استفاده از ضریب دیلون-گلداشتاین، پایایی ترکیبی (CR) سنجیده می‌شود. ضریب پایایی ترکیبی بالاتر از $0/7$ برای هر سازه نشان‌دهنده پایایی مناسب بوده، بنابراین سازه‌ها از پایایی ترکیبی مناسبی برخوردارند. از آنجا که میانگین واریانس استخراج‌شده AVE بالاتر از $0/5$ است، روایی همگرا یا اعتبار درونی مدل نیز مناسب می‌باشد.

جدول ۶: معیار آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی همگرا

سازه	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE)
سرمایه روانشناختی	۰/۸۰۶	۰/۸۷۳	۰/۶۳۲
تجربه حسابرسی	۰/۹۲۳	۰/۹۳۳	۰/۵۰۱
شک و تردید حرفه‌ای	۰/۸۳۶	۰/۸۸۰	۰/۵۵۵
کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای	۰/۹۲۷	۰/۹۳۶	۰/۵۱۴

روایی واگرا

برای سنجش روایی واگرا از آزمون فورنل - لارکر استفاده می‌شود که با توجه به جدول شماره ۷، مقادیر قطر اصلی برای هر متغیر پنهان از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرهای پنهان موجود در مدل بیشتر است، روایی واگرا مدل اندازه‌گیری تأیید می‌شود.

جدول ۷: ماتریس فورنل و لارکر جهت بررسی روایی واگرا

سازه‌ها	سرمایه روانشناختی	تجربه حسابرس	شک و تردید حرفه‌ای	کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای
سرمایه روانشناختی	۰/۷۹۵			
تجربه حسابرس	۰/۶۰۹	۰/۷۰۸		
شک و تردید حرفه‌ای	۰/۶۹۲	۰/۵۴۸	۰/۷۴۵	
کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای	۰/۶۸۰	۰/۵۰۸	۰/۵۸۴	۰/۷۱۹

شاخص‌های نیکویی برازش مدل

نتایج شاخص ضریب تعیین (R^2)، ارتباط پیش‌بین ($2Q$) و برازش مدل (GOF) در جدول شماره ۸ نشان می‌دهد که متغیرهای درون‌زا در مدل مسیر ساختاری دارای ضریب تعیین بالاتر از ۰/۷۵ بوده و قابل توجه است. قدرت پیش‌بینی مدل با توجه به مقدار $2Q$ متغیر درون‌زا که از ۰/۳۵ بیشتر شده است، متوسط بوده و برازش مناسب مدل ساختاری پژوهش تأیید می‌شود. همچنین مقدار متوسط مقادیر اشتراکی برابر ۰/۵۵۱ و متوسط ضریب تعیین برابر ۰/۸۹۰ می‌باشد که مقدار برازش کلی مدل برابر ۰/۶۶۰ می‌باشد و نشان‌دهنده برازش قوی مدل است.

جدول ۸: مقادیر شاخص ضریب تعیین

متغیر درون‌زا	ضریب تعیین (R^2)	شاخص ارتباط پیش‌بین (Q^2)
کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای	۰/۸۹۰	۰/۴۳۲

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش

پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری و مدل ساختاری و داشتن برازش مناسب مدل کلی، به بررسی نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش پرداخته شده که نتایج آن در جدول شماره ۹ ارائه شده است.

جدول ۹: نتیجه ضرایب و معناداری مدل پژوهش

نتیجه	آماره t	ضریب مسیر	شرح فرضیه	فرضیه
تایید	۱۱/۸۷۸	۰/۴۵۴	----- کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان	فرضیه اول
تایید	۱۴/۹۱۴	۰/۶۴۷	----- تجربه حسابرسان و تصمیم‌گیری حسابرسان	فرضیه دوم
تایید	۹/۸۰۹	۰/۶۸۶	----- شک و تردید حرفه‌ای * سرمایه روانشناختی >----- کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان	فرضیه سوم
تایید	۱۳/۹۴۲	۰/۳۶۰	----- شک و تردید حرفه‌ای * تجربه حسابرسان >----- کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان	فرضیه چهارم

مقدار آماره t مربوط به فرضیه اول بزرگتر از ۱/۹۶ می‌باشد، از این رو می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه اول با سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود و باتوجه به مثبت بودن ضریب مسیر مربوط به فرضیه اول می‌توان گفت که سرمایه روانشناختی بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان تاثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین با توجه به بزرگتر بودن مقدار آماره t مربوط به فرضیه دوم از ۱/۹۶، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه دوم با سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود و باتوجه به مثبت بودن ضریب مسیر مربوط به فرضیه دوم می‌توان گفت که تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان تاثیر مثبت و معناداری دارد. مقدار آماره t مربوط به فرضیه سوم به عنوان مقدار اثر تعاملی سرمایه روانشناختی و شک و تردید حرفه‌ای، بزرگتر از ۱/۹۶ می‌باشد و براین اساس فرضیه سوم با سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود و باتوجه به مثبت بودن ضریب مسیر مربوط به اثر تعاملی سرمایه روانشناختی و شک و تردید حرفه‌ای می‌توان گفت که شک و تردید حرفه‌ای رابطه بین سرمایه روانشناختی و کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان تقویت می‌کند. همچنین مقدار اثر تعاملی تجربه حسابرسان و شک و تردید حرفه‌ای در فرضیه چهارم با مقدار آماره t سنجیده شده که بزرگتر از ۱/۹۶ می‌باشد و نشان می‌دهد که فرضیه چهارم با سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود و باتوجه به مثبت بودن ضریب مسیر مربوط به اثر تعاملی تجربه حسابرسان و شک و تردید حرفه‌ای می‌توان گفت که شک و تردید حرفه‌ای رابطه بین تجربه و کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان تقویت می‌کند.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی تاثیر سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای با توجه به نقش تعدیلی شک و تردید حرفه‌ای و با استفاده از رویکرد معادلات ساختاری است.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول حاکی از آن است که سرمایه روانشناختی بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان تاثیر مثبت و معناداری دارد. سرمایه روانشناختی نشان‌دهنده

یک تمایل انگیزشی به سمت موفقیت است که متشکل از خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی می‌باشد و بیانگر یک وضعیت روانی مثبت فرد است. هنگامی که تمامی این مولفه‌ها به‌طور هم‌زمان مدنظر قرار گیرند تاثیر بسزایی بر قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای حسابرسان خواهند داشت. حسابرسان با احساس خودکارآمدی بالاتر، به توانایی‌های خود در انجام وظایف پیچیده مالی و شناسایی ریسک‌ها اعتماد بیشتری دارند. این اعتماد می‌تواند به بهبود دقت قضاوت‌ها و کیفیت تصمیمات منجر شود. امیدواری در مواجهه با چالش‌ها و خطرات می‌تواند نگرش حسابرسان را مثبت‌تر کند و آن‌ها را به انتخاب گزینه‌های بهتری در تصمیم‌گیری سوق دهد. حسابرسانی که تاب‌آوری بیشتری دارند، قادرند بر فشارهای ناشی از کار و محیط تصمیم‌گیری غلبه کنند و در نتیجه عملکرد بهتری داشته باشند. خوش‌بینی بالا می‌تواند باعث کاهش استرس و فشار روانی در محیط کار شود، که این خود به کیفیت کار کمک می‌کند. نتیجه بدست آمده با پژوهش‌های فخاری و پورنقارچی (۱۴۰۱) و و لیسو و همکاران (۲۰۲۲) مبنی بر رابطه مثبت و معنادار بین سرمایه روانشناختی و کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان مطابقت دارد. بر این اساس مؤسسات حسابرسی می‌توانند با ایجاد برنامه‌های آموزشی و کارگاه‌های روانشناسی مثبت، سرمایه روانشناختی حسابرسان را تقویت کنند تا کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری آنان افزایش یابد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم نشان می‌دهد تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان تاثیر مثبت و معناداری دارد. حسابرسان با تجربه بیشتر، معمولاً توانایی بهتری در شناسایی الگوها و ریسک‌های مالی دارند. این شناخت به آن‌ها کمک می‌کند تا در قضاوت‌های خود قوی‌تر عمل کنند و شواهد بیشتری جمع‌آوری کنند. تجربه در انجام حسابرسی به تقویت مهارت‌های تحلیلی و تفکر انتقادی کمک می‌کند. حسابرسان با تجربه می‌توانند اطلاعات را سریع‌تر پردازش کرده و تصمیمات مؤثرتری اتخاذ کنند و معمولاً با شرایط مختلف حسابرسی و فشارهای کاری آشنا هستند و می‌توانند به خوبی با آن‌ها مواجه شوند. این توانایی در کاهش استرس و افزایش دقت قضاوت‌ها مؤثر است. حسابرسان با تجربه، می‌توانند تجربیات و دانش خود را با سایر حسابرسان به اشتراک بگذارند، که این امر به بهبود کلی کیفیت قضاوت‌ها در سازمان کمک می‌کند. نتیجه بدست آمده با پژوهش‌های علی‌زاده‌گان و همکاران (۱۴۰۲) و اسپینوسا و برینکوا (۲۰۱۵) مبنی بر رابطه مثبت تجربه حسابرسان و کیفیت قضاوت حرفه‌ای حسابرسان مطابقت دارد. بر این اساس مؤسسات حسابرسی می‌توانند به ایجاد فرصت‌های یادگیری مداوم و برنامه‌های آموزشی برای حسابرسان تازه‌کار بپردازند تا از تجربیات حسابرسان باتجربه بهره‌مند شوند.

نتیجه آزمون فرضیه سوم نشان داد شک و تردید حرفه‌ای رابطه مثبت بین سرمایه روانشناختی و کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان را تقویت می‌کند. درحقیقت، این نتایج بیان می‌کنند هر شش ویژگی تردید حرفه‌ای شامل جستجوی دانش، وقفه در قضاوت، خودرایی، ذهن پرسشگر، اعتماد به نفس و درک میان فردی تاثیر مثبتی بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و

تصمیم‌گیری حسابرسان دارد. حسابرسانی که توانایی تحلیل دقیق و تردید در قضاوت‌های خود را دارند، می‌توانند از سرمایه روانشناختی بالاتر خود برای ارزیابی بهتر شواهد و اطلاعات استفاده کنند. این تردید می‌تواند منجر به جمع‌آوری اطلاعات و شواهد بیشتر و در نتیجه قضاوت و تصمیم‌گیری بهتری بشود. شک و تردید حرفه‌ای به حسابرسان کمک می‌کند تا در مراحل فرآیند قضاوت و تصمیم‌گیری، نظارت بیشتری بر روی خود و ارزیابی مجدد نتایج و انتخاب‌ها داشته باشند. این امر کیفیت کار آنها را بهبود می‌بخشد. تلفیق سرمایه روانشناختی و شک و تردید حرفه‌ای می‌تواند به حسابرسان کمک کند تا در مواجهه با چالش‌ها و ضعف‌های موجود در قضاوت‌های اولیه خود، انعطاف‌پذیری بیشتری داشته باشند و به سرعت به تجزیه و تحلیل مجدد اطلاعات بپردازند. شک و تردید حرفه‌ای به حسابرسان می‌آموزد که نباید هر اطلاعاتی را به راحتی بپذیرند و این باعث می‌شود که آن‌ها تصمیمات دقیق‌تری اتخاذ کنند و به کیفیت کار خود بیفزایند. بنابراین، می‌توان گفت یک حسابرس دارای تردید حرفه‌ای سرمایه روانشناختی که یک نگرش روانی مثبت است را بیش از پیش افزایش می‌دهد و در نهایت منجر به افزایش کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان می‌شود. نتیجه بدست آمده با پژوهش کواداچرز و همکاران (۲۰۱۴) مطابقت دارد. همچنین با پژوهش صفاجو و پور زمانی (۱۴۰۰) مبنی بر تأثیر تردید حرفه‌ای بر قضاوت و تصمیم‌گیری حسابرسان در یک راستا هست. در این راستا مؤسسات حسابرسی باید به اهمیت شک و تردید حرفه‌ای توجه کنند و برنامه‌های آموزشی را برای تقویت این ویژگی در حسابرسان طراحی نمایند.

نتیجه آزمون فرضیه چهارم گویای این است که شک و تردید حرفه‌ای رابطه مثبت بین تجربه و کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان را تقویت می‌کند. حسابرسانی که تجربه بیشتری دارند و در عین حال از سطح بالاتری از شک و تردید حرفه‌ای برخوردارند، تمایل بیشتری به ارائه قضاوت‌های حرفه‌ای با کیفیت بالاتر و تصمیم‌گیری‌های دقیق‌تر دارند. به عبارت دیگر، شک و تردید حرفه‌ای به عنوان یک عامل تقویت‌کننده عمل می‌کند و رابطه مثبت بین تجربه و کیفیت قضاوت را قوی‌تر می‌سازد. حسابرسان با تجربه، به دلیل شناخت عمیق‌تر از فرآیندهای حسابرسی و پیچیدگی‌های آن، تمایل دارند قضاوت‌های بهتری داشته باشند. اما شک و تردید حرفه‌ای این توانایی آن‌ها را تقویت می‌کند. این بدان معناست که آن‌ها در برابر پذیرش بی‌چون و چرا اطلاعات ارائه شده توسط مدیریت، محتاط‌تر بوده و با دقت بیشتری به بررسی شواهد می‌پردازند. بنابراین می‌توان گفت شک و تردید حرفه‌ای بر دانش و تجربه حسابرس می‌افزاید و در نتیجه موجب کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان می‌گردد. نتیجه بدست آمده با پژوهش‌های صفاجو و پور زمانی (۱۴۰۳)، رضایی و همکاران (۱۴۰۳)، نلسون (۲۰۱۰) و هارت و همکاران (۲۰۰۸) سازگاری دارد. در این راستا مؤسسات حسابرسی باید به ایجاد محیطی که در آن حسابرسان بتوانند آزادانه شک و تردید خود را ابراز کنند، توجه کنند تا کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری آنان افزایش یابد.

مؤسسات حسابرسی باید به‌طور منظم روش‌های حسابرسی خود را مورد بررسی و ارزیابی

قرار دهند. این امر به حسابرسان این امکان را می‌دهد که از تازه‌ترین متدها و فنون بهره‌برداری کنند و با دقت بیشتری به تجزیه و تحلیل‌های خود بپردازند. همچنین، به جامعه حسابداران رسمی پیشنهاد می‌شود که علاوه بر آزمون‌های علمی و حرفه‌ای، آزمون‌های شخصیتی نیز برای انتخاب حسابداران رسمی برقرار نمایند. این اقدام به انتخاب حسابرسانی کمک می‌کند که در تصمیم‌گیری‌ها مستقل‌تر عمل کرده و از رفتارهای جانب‌دارانه پرهیز کنند. در این راستا می‌توان از آزمون‌های معتبر روان‌شناختی برای ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی مانند استقلال، انصاف و عدم جانب‌داری در انتخاب حسابرسان بهره برد.

به تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری، به‌ویژه استانداردهای حسابرسی، پیشنهاد می‌شود که در فرآیند تدوین استانداردها، جنبه تردیدگرایی را بیش از پیش مدنظر قرار دهند. بحران‌های مالی اخیر در جوامع مختلف نشان‌دهنده این واقعیت است که مکتب تردیدگرایی در عمل کم‌رنگ شده و ویژگی تردید باید به‌طور خاص برای استاندارد اظهار نظر و به‌طور کلی در تمامی استانداردها لحاظ گردد. آن‌ها می‌توانند کارگاه‌های آموزشی برای حسابرسان برگزار کنند تا اهمیت تردیدگرایی و چگونگی اعمال آن در فرآیند حسابرسی را بیشتر درک کنند.

به سرمایه‌گذاران نیز پیشنهاد می‌شود که هنگام ارزیابی شرکت‌ها، علاوه بر تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی، به کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان توجه کنند تا بتوانند پرتفوی مناسبی را برای سرمایه‌گذاری انتخاب نمایند. سرمایه‌گذاران می‌توانند از ابزارهای تحلیلی برای ارزیابی کیفیت قضاوت‌های حسابرسان استفاده کنند، مانند بررسی سوابق و تجربیات حسابرسان در پروژه‌های مشابه. موسسات حسابرسی نیز می‌توانند نتایج ارزیابی‌های خود را به‌صورت دوره‌ای منتشر کنند تا شفافیت بیشتری در فرآیندهای حسابرسی ایجاد شود و به اعتماد عمومی افزوده گردد.

با توجه به مطالعه انجام شده پیشنهاد می‌شود در زمینه‌هایی همچون نقش تعدیلی بیش‌اطمینانی مدیران بر سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرسان، تاثیر تجربه حسابرسان با جهت‌گیری بازاریابی پایدار، ارتباط بین استراتژی‌های زیست محیطی و کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان، نقش میانجی خود شیفتگی مدیران بر رابطه بین سرمایه روانشناختی با تعهد مدیریت ارشد، نقش تعدیلی شک و تردید حرفه‌ای بر رابطه بین قصد رفتاری از لحاظ نگرش، هنجار و کنترل رفتاری و کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان، تاثیر بازاریابی حسی بر کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان، ارتباط بین سرمایه روانشناختی حسابرس و تصمیم خرید مشتری و تاثیر تجربه و شایستگی حسابرسان بر فضای سازمانی پژوهش‌های بیشتری انجام شود.

منابع

ابراهیمی، ابراهیم و حجت اسماعیل زاده. (۱۳۹۴)، سوگیری‌های شناختی در قضاوت حرفه‌ای حسابرسی، فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی، شماره ۱۳، صص ۷۴-۸۷.

بنی‌مهد، بهمن و مهرانی، نیوشا. (۱۴۰۰). تاثیر سبک‌های شناخت نوگرا و نوگریز بر تردید حرفه‌ای حسابرس. پژوهش‌های حسابداری حرفه‌ای، ۲(۵)، ۵۶-۶۹.

بیرجندی، حمید و فتحی، زهرا. (۱۴۰۱). بررسی رابطه بین چرخش اجباری مؤسسات حسابداری و ویژگی‌های تردید حرفه‌ای حسابرس، مجله دانش حسابداری، دوره سیزدهم، شماره ۱: صص ۳۳۲-۳۱۲.

رضائی، ناهید؛ دیان‌تی دلمی، زهرا؛ غلامی جمکرانی، رضا و رهنمای رودپشتی، فریدون (۱۴۰۳) بررسی اثر سبک‌های شناختی بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابداری، ۶۲(۱۶)، ۲۰۱-۲۴۲.

صفاجو، محسن و پور زمانی، زهرا. (۱۴۰۰)، تاثیر تردید حرفه‌ای بر قضاوت و تصمیم‌گیری حسابرسان با توجه به نقش میانجی خلاقیت فردی، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابداری مدیریت، سال دهم، شماره ۳۹، صص ۳۴۹-۳۳۷.

صفاجو، محسن و پور زمانی، زهرا. (۱۴۰۳)، تردید حرفه‌ای، ابعاد خلاقیت فردی و قضاوت حسابرسان. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابداری، ۶۳(۱۶)، ۵۷-۷۸.

عبدی، رسول و اربابی، سعید. (۱۴۰۱). تأثیر مؤلفه‌های روانشناختی پیگمالیون بر توسعه ویژگی‌های اخلاقی حسابرسان. پژوهش‌های حسابداری حرفه‌ای، ۲(۸)، ۸۸-۱۱۵.

علی زاده گان، لیلیا؛ صمدی لرگانی، محمود؛ ایمنی، محسن. (۱۴۰۲)، تحلیل توانایی حسابرسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده: تأثیر تجربه حسابرس و تیپ شخصیتی با نقش تردید حرفه‌ای، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابداری، دوره ۱۵، شماره ۵۷، صص ۱۴۹-۱۸۴.

علی پور، احمد؛ صفاری نیا، مجید؛ صرامی فروشانی، غلامرضا؛ آقاعلیخانی، علی محمد و آخوندی، نیلا. (۱۳۹۲)، بررسی اثربخشی مداخله سرمایه روانشناختی لوتانز بر فرسودگی شغلی کارشناسان شاغل در شرکت ایران خودرو دیزل، فصلنامه علمی تخصصی طب کار، شماره ۳، صص ۴۱-۳۰.

فخاری، حسین و فضل اله پور نقارچی، مهران. (۱۴۰۱)، تاثیر سرمایه روانشناختی بر انگیزه پیشرفت، قضاوت حسابرسان و عملکرد موسسه‌های حسابداری. دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، دوره ۷، شماره ۱۳، صص ۱۵۴-۱۹۹.

ملکی پور، هادی؛ عبدلی، محمدرضا؛ ولیان، حسن. (۱۴۰۰)، طراحی مدل مضامین فلسفی درایت خردمندان‌ی حسابرس در قضاوت حرفه‌ای، نشریه علمی حسابداری مدیریت، سال چهاردهم، شماره ۴۸، صص ۱۵۴-۱۲۹.

مهدوی، غلامحسین؛ کارجوی رافع، نریمان. (۱۳۸۴)، بررسی تاثیر استانداردهای ملی حسابداری بر کیفیت اظهار نظر حسابرسان مستقل، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز (ویژه نامه حسابداری)، دوره بیست و دوم، شماره دوم، صص ۱۴۶-۱۳۲.

Abdi, R., & arbabi, S. (2022). The influence of Pygmalion's psychological components on the development of auditors' ethical characteristics. Professional Auditing Research, 2(8), 88-115.

doi: 10.22034/jpar.2022.559529.1103 (in Persian)

Alipour, A., Safari Nia, M., Sarami Foroshani, G. R., Aghaei Khalilkhani, A. M., & Akhundi, N. (2013). Investigating the effectiveness of Luthans' psychological capital intervention on job burnout of experts working in Iran Khodro Diesel Company. *Scientific Journal of Occupational Medicine*, 3, 30-41. (in Persian)

Alizadehgan, L., Samadi Largani, M., & Imani, M. (2023). Analyzing auditors' ability to detect fraud using the theory of planned behavior: The impact of auditor experience and personality type with the mediating role of professional skepticism. *Financial Accounting and Auditing Research*, 15(57), 149-184. (in Persian)

Avey, JB. Patera JL. West BJ. 2006. The implications of positive psychological capital on employee absenteeism. *Journal of Leadership and Organization Studies*, 13: 42-60.

Banimahd, B., & Mehrani, N. (2022). Effect of Adoption and Innovation Cognition Styles on Professional Skepticism. *Professional Auditing Research*, 2(5), 56-69. doi: 10.22034/jpar.2022.546897.1074 (in Persian)

Birjandi, H., & Fathi, Z. (2022). The relationship between mandatory rotation of auditing firms and auditors' professional skepticism. *Journal of Accounting Knowledge*, 13(1), 312-332. (in Persian)

Boner, S. 2008. *Judgment and decision making in accounting*, Publisher Pearson, ISBN 10 0138638950 ISBN 13: 9780138638955.

Canadian Institute of Chartered Accountants. 1995. *Professional Judgment and the Auditor*, CICA Research Study Group, Toronto, CICA

Ciołek, M. (2017). PROFESSIONAL SKEPTICISM IN AUDITING AND ITS CHARACTERISTICS. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 33-40. 10.15611/pn.2017.474.03.

Ebrahimi, E., & Ismailzadeh, H. (2015). Cognitive biases in professional auditing judgment. *Accounting and Auditing Studies Quarterly*, 13, 74-87. (in Persian)

Espinosa-Pike, M., and I. Barrainkua. 2015. An exploratory study of the pressures and ethical dilemmas in the audit conflict. *Revista de Contabilidad – Spanish Accounting Review*.

Fakhari, H., & Fazlollah Pour Naqarchi, M. (2022). The impact of psychological capital on motivation for achievement, auditors' judgment, and the performance of auditing firms. *Value and Behavioral Accounting Quarterly*, 7(13), 154-199. (in Persian)

Gibbins, Mand Mason A. K. 1998. *Professional Judgment in Financial Reporting Canadian*, Institute of Chartered Accountants.

Hamshari, Y. M., H. Y. Ali., and M. A. Alqam. 2021. The Relationship of Professional Skepticism to the of Auditing and Internal Control, and the Discovery of Fraud and Core Errors in the Financial Statements in Jordan. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 10(2): 105. <https://doi.org/10.36941/ajis-2021-0042>

Hamzah Idris, M., Jamali, H., & Sjahrudin, H. (2019). Investigating the moderating role of knowledge: The relationship between auditor's experience and ethical judgment. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 6(2), 491-503. <https://doi.org/10.14738/assrj.62.6193>

Hanum, Z., Rahmadana, M., F., Nasution, M., A., P., E. (2024). The Impact of Auditor Competence and Auditor Experience on Audit Judgement, Mediated by Task Complexity, within Public Accounting Firms in the City of Medan

Hurt et al. 2008. An Experimental Examination Of Professional Skepticism, *Hankamer School of Business*:1-38.

- Hurt, R. K., H. Brown-Liburd., C. E. Earley., and G. Krishnamoorthy. 2013. Research on Auditor Professional Skepticism: Literature Synthesis and Opportunities Forfuture Research, *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 32(sp1): 4597.
- Hurt, R. K. 2010. Development of a Scale to Measure Professional Skepticism, *A Journal of Practice & Theory*, 29(1): 149-171.
- Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological Capital: Developing the Human Competitive Edge*. Oxford University Press.
- Luthans, F., B.J. Avolio., and JB. Avey. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction, *Personnel Psychology*, 60.
- Luthans, F., J. Avey., B. Avolio., and J. Peterson. (2010). The development and resulting performance impact of positive psychological. *Human Resource Development Quarterly*: 41-67.
- Luthans, F., J. B. Avery., and J. L. Patera. (2008). Experimental analysis of a Web-based intervention to develop positive psychological capital. *Academy of Management Learning and Education*, 7: 209-221.
- Lyu, T., L. Tang., and Z. Yang. 2022. Psychological Capital on College 7HDFKHUV DQG 6WXGHQWV (QWUHSUHQHXLDO 3HUIRUPDQFH Dnd Sports Morality Under Social and Political Education. *Academic Journals And Research Community*.doi ,10.3389:178-198.
- Mahdavi, G. H., & Karjoui Rafei, N. (2005). Investigating the impact of national accounting standards on the quality of independent auditors' opinions. *Social and Human Sciences Journal of Shiraz University (Accounting Special Issue)*, 22(2), 132-146. (in Persian)
- Malekipour, H., Abdoli, M. R., & Valian, H. (2021). Designing a model of philosophical themes in the wise judgment of auditors in professional judgment. *Journal of Management Accounting*, 14(48), 129-154. (in Persian)
- Mihret, DG, Admassu, BK, & Yismaw, AW (2018). The impact of experience on the competencies of auditors: Evidence from Ethiopia. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 8(1), 60-83.
- Nelson, M. 2010. A Model and Literature Review of Professional Skepticism in Auditing, *Johnson School Research Paper Series*, 28(2): 1-34
- Ouerfelli, C., Dheyab, M., A. (2023). International Financial Reporting Standards and Their Impact on Disclosure / an Exploratory Study DOI: <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i12.23>
- Putri, N. P. A. W., Putra, I. N. W. A., Wirakusuma, M. G., & Suputra, I. D. G. D. (2022). The effect of independence, professionalism, and experience of internal auditors on fraud prevention with organizational culture as moderating variable. *Linguistics and Culture Review*, 6(S1): 565-580.
- Quadackers, L., T. Groot., and A. Wright. (2014). Auditors' professional skepticism: Neutrality versus presumptive doubt. *Contemporary Accounting Research*, 31(3): 639- 657.
- Rechard, A. B., and G. R. Vogelgesang. (2012). Authentic leadership and positive psychological capital: The mediating role of trust at the group of analysis. *Journal of leadership & Organational studies*,15(3): 450-458.
- Safa Joo, M., & Pour Zamani, Z. (2021). The impact of professional skepticism on auditors' judgment and decision-making considering the mediating role of individual creativity. *Scientific Research Journal of Accounting and Management*, 10(39), 337-349. (in Persian)
- Sari. R and S. Adrian. (2023). The influence of professional skepticism, auditor's experiences,

and competency on fraud detection. *International Journal of Research in Business & Social Science*, 12(3): 384-390

Simarassal, N., Fayyazi, M., & Gholipour, A. (2010). Explaining the consequences of positive psychological factors in organizations. *Iranian Journal of Management Sciences*, 17, 23-45. (in Persian)

Subroto, B., Wijaya, EY, & Wahyuni, E. (2018). Competency model of auditors in Indonesia: An exploratory study. *Journal of Applied Accounting Research*, 19(1), 2-17.

Yuniati, T., and E. Banjarnahor. 2019. Determinant Factors Affecting the Ability of External Auditor to Detect Fraud. *Indonesian Management and Accounting Research*, 18(02): 127-142. <https://doi.org/10.25105/imar.v18i2.5172>

پی‌نویس:

1. Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J
2. Luthans, F., Avey, J., Avolio, B., Peterson, j
3. Putri, N. P. A. W., Putra, I. N. W. A., Wirakusuma, M. G., & Suputra, I. D. G. D
4. Nelson, M
5. Hamshari, Y. M. ., Ali, H. Y. ., & Alqam, M. A
6. Hurtt, R. K
7. Gibbins, Mand Mason A. K
8. Rechard, A. B., Vogelgesang, G.R
9. Luthans, F., Avolio, BJ
10. Luthans, F., Avery, J.B., & Patera, J.L
11. Avey, JB. Patera JL. West BJ
12. Lyu, T., L, Tang, , and Z. Yang
13. Hanum, Z., Rahmadana, M., F., Nasution, M., A., P., E.
14. Yuniati, T., and E. Banjarnahor
15. Hamzah Idris, M., Jamali, H., & Sjahrudin, H.
16. Mihret, DG, Admassu, BK, & Yismaw, AW
17. Subroto, B., Wijaya, EY, & Wahyuni, E.
18. Ouerfelli, C., Dheyab, M., A.
19. Yuniati, T., and E. Banjarnahor
20. Arifuddin, Aini Indrijawati
21. Ciołek
22. Quadackers, L; Groot, T; and Wright, A
23. Espinosa-Pike, M., & Barrainkua, I
24. Sari. R & Adrian. S
25. Hurtt, R. K

